

«شەرق شامىلى قۇرۇلۇشى» كىتاب نەشر قىلىش تۈرى (666)

“东风工程”图书出版项目之666

مۇختار بۇعرا

ارمان اسقامسى

شەنجاڭ دەل باسمىسى

مۇختار بۇغرا

ارمان اسقاسى

شىنجاڭ ەل باسمىسى

图书在版编目 (CIP)数据

希望之峰: 柯尔克孜文/木合塔尔·博格拉著. - 乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2009.1 (2010.2 重印)

ISBN 978-7-228-12188-5

I. 希... II. 木... III. 诗歌-作品集-中国-当代-柯尔克孜语(中国少数民族语言) IV. I227

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2009) 第 004240 号

责任编辑: 阿布都拉依·吾斯漫
美丽克·努肉孜

责任校对: 美丽克·努肉孜
封面设计: 买买提江

希望之峰 (柯尔克孜文)

木合塔尔·博格拉 著
阿布都热合曼·司马依 译

出版发行 新疆人民出版社

地 址 乌鲁木齐市解放南路 348 号

电 话 0991-2826010

邮 编 830001

经 销 新疆维吾尔自治区新华书店

印 刷 新疆新华印刷二厂

开 本 787×1092 毫米 1/32

印 张 7.25

版 次 2009 年 2 月第 1 版

印 次 2010 年 2 月第 2 次印刷

印 数 651-1200

定 价 39.70 元

جووپتۇۇ رەداكتورۇ : ابدىراي وسمون
مالىكە نورۇز

جووپتۇۇ كوررەكتورۇ : مالىكە نورۇز
مۇقاباسىن جاساعان : مامەتجان

ارمان اسقاسى

اپتورۇ : مۇختار بۇعرا
قوتورعون: ابدىراقمان سىمايل

باستىرمىپ تاراتۇۇچۇ : شىنجاڭ ەل باسماسى
ادرەسى : ۈرۈمچۇ شالارى تۇشتۇك ازاتتىق جولو 348 - نومۇر
تەلەفون نومۇرۇ : 2826010 — 0991
پوچتو نومۇرۇ : 830001
ساتۇۇچۇ : شىنجاڭ ۇيعور ايتونوم رايوندۇق شىنخۇا كىتەپخانىسى
باسۇۇچۇ : شىنجاڭ شىنخۇا باسما 2 - زاۋوتۇ
فورماتى : 787 × 1092 م م 32 / 1
باسما تاباعى : 7.25
باسماسى : 2009 - جىل 2 - اي 1 - باسماسى
باسلۇۇسۇ : 2010 - جىل 2 - اي 2 - باسلۇۇسۇ
تئراجى : 1200 — 651
كىتەپ نومۇرۇ : 5 - 12188 - 228 - 7 - ISBN 978
باسى : 39.70 يۈان

الغى سوز

«چىمىش جەلى قۇرۇلۇش» — ماملەكەت مەنەن اپتونوم رايون بىر كەلكى جوسپورلوعون، اپتونوم رايونىدۇق اقپارات — باسما ئداراسى كۈنكىرەت ۋىيۇمداشتىرىپ جولعو قويغون بىر تۇردۇۋ ەلگە پايدا جەتە. كىرەتۇرغان قۇرۇلۇش. انىن نەگىزگى مىلدەتى — اقپارات — باسما سوز تارقاتۇۋ نىماسى ارقىلۇۋ، بۇتكۈل رايونۇبۇزداق ارۇلۇت دىيقان — مالچىلارنا ئلىم — تەحنىكا بىلىمدەرىن جالپىلاشتىرىپ، وزوت مادانىيەتتى تارقاتىپ، رۇجۇ ازىق بەرىپ، ادامدىق مەرىمىدۇۋلۇك جاردامىن ايگىنەلەپ، ارۇلۇت دىيقان — مالچىلارى ۋچۇن ئلىم — تەحنىكا بىلىمەرىن ۋىرونۇۋ، وزۇندۇك ساپانى جوعورۇلاتۇۋ، كەدەيلىكتەن ارىلىپ بايۇۋ، الدۇۋ دەگىگەلگە ات سالۇۋدان تۇرغان اقپارات — باسما جالپىلىق تەيلىۋ سىستەماسىن كۇچوتۇۋدون تۇرات.

بۇتكۈل شىنجاڭداق «ون مىڭدەگەن ايل — قىشتاقتار» عا كىتەپ، ۋن — سىن بۇيۇمدارىن تارتۇۋلۇۋ — «چىمىش جەلى قۇرۇلۇش» نۇن ماڭىزدۇۋ تۇرلورۇنۇن بىرى. بۇل تۇر سوتسىيالىستىك جاڭى ايل — قىشتاق قۇرۇۋ قۇرۇلۇشۇ مەنەن بوربورۇن «ايل چارباچلىق، ايل — قىشتاق، دىيقاندار» قىزماىن ورۇنداشتىرۇۋسۇنداى ماڭىزدۇۋ تۇيۇنە. دۇبەكەم چوپرولوپ، پارتىيانى، مەكەندى، سوتسىيالىزىمدى سۇيىۋ — تۇرغان، «ايل چارباچلىق، ايل — قىشتاق، دىيقاندار» عا ئلىم — تەحنىكىنى جالپىلاشتىرۇۋ، دەن سوولۇقتۇ ساقىتۇ، زاكون — ەرەجەلەردى جالپىلاشتىرۇۋ، جاش قورامىنا جەتپەگەندەردىن ئدىيا — اقلاق قۇرۇۋ لۇشۇ، قوش ئىل اعارتۇۋسۇ، ۇلۇتتاردىن وزوت جورۇلگۈلۇۋ مادانىياتىن ور كۈندۈتۈتۇرغان، كوڭۇل سەرگىتەتۇرغان، سوتسىيالىستىك جاڭى ايل — قىشتاق قۇرۇلۇشۇ، ماركىسىزىمدىك دىن كوز قاراشى، پارتىيىا — نىن ۇلۇتتۇق ساياساتى جانا دىن ساياساتتارىن جالپىلاشتىرۇۋ جو — نۇندوگۇ كىتەپتەرىنەن تۇرغان ون چوڭ تۇر بويۇنچا چىعارىلاتۇرغان باسلىمداردى باسمادان چىعارۇۋعا ۋىيۇمداشتىرىلىپ ورۇنداقتە.

رىلدى. مازمۇن جاعنان سوتسىيالىستىك شايكەشتۈۋ قورۇۋ، سوتسىيالىستىك جاڭى ايل - قىشتاق قۇرۇۋ نەگىزگى لەنيا قىلىنىپ، دىققانچىلىق، مالچىلىق رايوندىرۇنۇن «وندۇرۇشۇ ونۇككون، تۇرمۇشۇ بايكەر، ايل ئىستىلى مادانئى، قىشتاق كەبەتەسى برەتتۇۋ جانا تازا، باش قارۇۋ سۇ دەموكراتتىك بولۇۋ» نۇ جىلىشتاتۇۋۇنۇ ئىشان قىلىپ، «دېيە قانچىلىق، مال چارباچىلىققا جاقىنداشرتۇۋ، دىققانچىلىق، مال چارباچىلىق رايوندىرۇنا جاقىنداشرتۇۋ، دىققان، مالچىلارعا جاقىنداشرتۇۋ» نۇ نەگىزگى ماقسات، ارۇلۇت دىققان، مالچىلار تۇشۇنۇالۇۋ، ۋىرونۇالۇۋ، قولدونۇالۇۋ پىرىنسىپ قىلىندى. بۇل باسلىمداردىن تىلىنىن قاراپايىم، مازمۇنۇنۇن تۇشۇنۇكتۇۋ بولۇۋسۇنا، وشوندىيەلە جازۇۋ، سۈرۈت، دووش قوشو بەرىلىپ چىعارۇۋعا كۈچ جۇمشالدى. ۇشۇل ارقىلۇۋ كىتەپتىن بىلىمىلىگى، قولدونۇلماالۇۋلۇغۇ، بىلىم بەرۇۋ- چۇلۇگۇ جانا قىزىقتۇۋ بولۇۋسۇ كورۇنۇكتۇشۇرۇلۇپ، جاڭى تەحنىد- كا، جاڭى ئدىيا، جاڭى بىلىم ارقىلۇۋ، ارۇلۇت دىققان، مالچىلاردىن جاڭى ئدىياسىن، تىلگۇرۇشۇن، جاڭى كوزقاراشىن كەڭەيتۈۋگۇ چا- بت بەرىلدى جانا كۈچ سالندى.

«چىعىش جەلى قۇرۇلۇشۇ» ن جولعو قويۇۋ ارقىلۇۋ، ارۇلۇت دىيە- قان، مالچىلاردىن كىتەپ ساتىپ الۇۋسۇ جانا كىتەپ وقۇۋسۇ قىيىن بولۇۋ ماسەلەسىن العاجقى قادامدا چەچىپ، بۇتكۇل رايونۇبۇزداعى دىيە- قانچىلىق، مالچىلىق رايوندىرۇنۇن كىتەپ، ۇن- سىن بۇيۇمدارى جە- تىشپەستىك ماسەلەسىن ونۇمدۇۋ جاقشىلاپ، از ساندۇۋۇلۇت-تاردىن وزوت باسلىمدارىنىن قايتالۇۋسۇ مەنەن تالسىر كۈچۇن داعى بىر دەم- جىي كەڭەيتىپ، ارۇلۇت دىققان، مالچىلاردىن تۇشۇمۇن ارتتىرىپ، كىرەشەسىن كوپويتۈۋگۇ، ئلىمىي جول مەنەن بايۇۋعا تۇۋرا جەتەك- تەپ، كۈچتۇۋ بولعون اقل كۈچ مەنەن قولدوۋعو الۇۋسۇن جانا رۇخۇ كۈچ مەنەن قامدالۇۋسۇن ۇمۇت ەتەبىز.

ئىنجاڭ اقپارات - باسما سوزۇ «چىعىش جەلى قۇرۇلۇشۇ» نا جەتەكچىلىك قىلۇۋ گۇرۇپپاسى ئىشغاناسى

بىر ازابى

مۇختار بۇعرانىن بىرلارنىن وقۇۇ بئز وچۇن مانىلۇۇ. سە -
بەپ، اقىن قىلىمدار بويۇ تەڭگەتار سۇۇسۇن بىرگە بىچكەن
ارتىشتىق بووردوشۇبۇز بولعونۇ وچۇن ەمەس. بۇل بىرلار —
اقىن قاتارى ومۇرگى بىيىك جووپىكەر مامىلە جاساعان، ادام
قاتارى تاعدىردىن قايتالانعىس وور سىناعىنا تۇش كەلگەن
اقىندىن بىرلارى. بۇل بىرلار — جۇروكتۇ مىچقىعان ارمان
مەنەن القىمدان العان اجال ەككە تەڭ كەلىپ ەشك چەككەن -
دە « قارىشقىرداي مەيرىمنۇۇ كوزۇ » مەنەن جىلمايىپ ەشك
اچقان اقىندىن بىرلارى. وشول وچۇن ەچ نەرسە الاعدى قىلبا -
عان ەن جەردە، وزۇڭى وزۇڭ قۇداي بولۇپ جالعىز قالعاندا
مۇختاردىن مۇڭدۇۇ بىرلارنىن وقۇۇ كەرەك.

مۇختار بۇگۈنكۈ دوور ۇيعۇر بىرچىلىغىندا قاجىباس
قايرات، چوكىپوس روح، وچىپوس ۇمۇتتۇ بايانداغان اقىن قاتا -
رى سىنچىل، ارى چىنچىل بىرچىلىقتىن جاڭى قاتمارىن
اچقان بولسو، بىر تەحنىكاسى جاعىنان وزۇنو تاان بقما جارا -
تەپتىر. مەن مۇنۇ انىن ۇيعۇر تىلىندەگى « بەشىنچى مەز -
گىل » اتتۇۇ بىرلار جىيىناغىن وقۇپ جاتىپ تەرەڭ سەزىندە -
دىم. ادام بالاسى مويۇنعا العىس ومۇر چىنىدىغىن ايتۇوما
مۇختاردىن ەردىگى تولۇق جەتكەن. انىن ولدوقسوندۇعۇ اتا -

يىن جاسالغان ەمەس. سالىشتىرۇۋۇلاردىن قوقۇستۇغۇ وقۇر - ماندى ەنتىكتىرەت. تىم ەلە شرعالاڭ دەڭىز سۇۋسۇنا جىلاڭچ كىرگەن جولوۋچۇداي ەنتىگەسىڭ. ال ۋچۇن بىكى دايىندىسىڭ بولۇۋ كەرەك. بۇل بىرلار بىز كۈنۈ باشتان، كۈنۈپ بولعون بىرلاردان ەمەس. سەن بىردان مۇرۇن ەمنەنى كۈتۈپ كەلگەن بولسۇڭ، بالكىم مۇختاردىن بىرلارنىان وشول كۈتكۈنۈڭدۈ تابا البايىسىڭ.

تۈركىي تىلىدۇ ەلدەردىن بىرچىلىق تارىخى جانا قانچا مىڭ جىلداردان بەرى جازىلغان، ايتىلغان بىرلاردىن مازمۇنۇ مەنەن چەبەرچىلىك چەنەمى چالقىغان دەڭىزدەي چەكسىز بولۇپ، بۇل سالادا مۇرۇتقۇلارعا مۇراسكەردىك قىلۇۋ نەگە - زىنىدە ۈزۈنۈن دوۋشۇ مەنەن بىرداپ چىغۇۋعا قول جەتكە - رۇۋ، چىنىن ايتقاندا، وتە ەلە ماشاقات. وشوعو، بۇل كە - سىپتى تانداپ، قارااننى كورسوتۇ الباي، ومۇرۇ قۇن بولۇپ وتۇپ كەتكەن اقىندارعا سان جەتپەيت. انداي كەچمىشتەن وولاق بولۇۋ ۋچۇن، سەن بىر زىدەبەي، بىر دەڭىزىنەن ۈزۈڭدۈ بىزدەسەڭ بولوت. سەن كىمىسىڭ، ەمنە ايتماقسىڭ، انى قانداي ايتماقسىڭ ؟ ۇشۇل سۇرووعو جووپ تاپقان ادام اقىن - دىقتى تابا الات. مۇختار بۇعرا 28 جىل بىر جازىپ، بىردان و - زۇن تاپقان اقىن قاتارى بەلگىلۇۋ بولۇپ وتۇرات. ال بارىشتا مۇختاردىن كەدە بەلى جانسا، كەدە شورۇ ابدان ەلە قاينالغان اقىن. ۇستازىمىز بوعدا ابدۇللا ايتقانداي: «مۇختار بۇعرا دا ۇشۇنداى بىر ناقاى كەچمىشتىن ەەسى. بىرۇق،

تاعدىر سىناقتارىنان كىيىن بىر ۇلۇ تالڭ شىوولاسى انى مە -
نەن كەزدەشتى .» وشول ۋچۇن ال جاسالما ازاپتى، جالغان
داڭازانى برداباستان، سوز وينوتۇپ، وي شووكتوتوبوستون،
قادىمكى ەلە بىرگە جۇرۇپ، بىرگە وسكون قادىرناس
دوسۇڭداي ئمانداي سىرىن بەتكە ايتىپ كەتە بەرەت. ۇشۇعا
چىداساڭ، دوستۇن اچۇۋ ايتقان چىندىعىن قابىل الا الساڭ،
بىردىن قاپىستان بۇيتاپ كەتچۇۋ ازولۇغۇنا كونسولڭ، اندا
مۇختاردىن بىرلار بىن وقۇغۇن. جوق، انداي مەس بولسو، بىردى
سەن مەنى جىرعاعات دەپ ويلوپ قالساڭ، اندا جاڭىلاساڭ،
مۇختاردىن بىرلارى وقۇرمانىن قۇوراتات. ال ۇشۇنۇسۇ مەنەن
قۇندۇۋ !

مامبەتتۇردۇ مامبەتاقۇن

2008- جىل 3 - اۋستۇرۇمچۇ

قوتورموچۇدان

بئر ۇلۇتتۇن ويۇن دىلى بئر ۇلۇتتۇن وي ورۇشۇنو جەتە -
كىرگىچە جەتەك وي، جەتەك تىل جانا جەتەك دىت، دىل
كەرەك بولوت ەكەن. انان ال بئر ۇلۇتتۇن بىر دىلى بئر
ۇلۇتتۇن بىرنا، جىتىنا جەتكىرگىچە ەكى ۇلۇتتۇن تەك ەنە
تىل جەلىنى ەرىش - ارقاق بولۇپ سالىپ، ئىپ تۇرۇشۇ
زارىل ەكەن. وشوندو عانا اقىن مەنەن قوتورمو ايرىمالانباي،
قايرا بئر دەنە بولۇپ، ەل ۋچۇن ورتوق بولعون روحو ازىق
جارانا الات ەكەن.

مەن ايتىپ جاتقان بىر مۇختار بۇعرانىن شىنجاڭ ەل
باسماسىنان جارىق كورگۈن « مۇختار بۇعرا چىعارمالارى »
ندىلى ۋچ جىناقتان تاندالغان بىردان تۇرات. انىن بىرى ارى
چوۋچۇن، ارى جاڭى (بۇل جونۇنۇ جىناقتا ۇيعۇر سىنە -
چىلارنىن اتايىن سىندارى بار). انان ال قۇدۇم تاپتارتاق
بالانىن سۈيكۈمدۇۋ، ارى شەك كەلبەس ۋزۇ. انىن ويۇ سوزدۇن
سىقىرىنا كومۇلگۈن. ال بئر كوۋدوك بالادا، جە تىل ۇعۇپ،
جە وبۇلگۈن....

ووبا، ال وشەنتىپ، پويەزىيادا فىلوسوفىيالىۇۋ ويلوردون
بەچەل قالباغان. بىر ەمەس دەپ قارالغان اق بىرلارعا، اق مەنەن
قارانى ايرى تۇرغان ەلگە، اتا مەكەنگە جولونگۈن دا، قايرا

تورولگون.

مەن بۇل جىناقنى ئاتىدىن قوتۇرۇۋېلىشنى نەرسىگە
سەپەر داكى بىر تۇغۇن ەلدىن وي جورومولۇندا قانداي
بارقتاردىن بار ەكەننى قالغۇق قۇرماندار بىزغا بىلدۈرۈپ
قويۇۋىۋاتقاندا ماقسات قىلغان. مەن مۇنۇ اشرا چاپقانم
جوق. شەنەسەڭىز، بىرلاردى بارقتاپ كۆرۈڭۈز.

ابدراقمان سمايل

2008 - جبل مارت

مازمۇنۇ

قۇم مەزگىلى

- 3..... چىعارمامدان چاچامىن نۇر
- 4..... جوعولسۇن بىر
- 6..... بىر جاننا داعى بىر
- 7..... شەندىر، شەن
- 8..... چوكان تال
- 9..... الدەيلەدى مەكەن بوبوكتۇ
- 10..... كەچ كۆزدى سەكىن كەلەت جانم ەنەم
- 11..... ومۇر شاقىتارى
- 12..... زىمىندىن تۇشۇ
- 13..... ۇيا جاساپ بەرەلى قۇشقا
- 14..... بورووندىو قالعان ماناسىز گۈلدور
- 15..... كەپىن
- 16..... ساز لىرىكاسى
- 16..... دۇتار
- 16..... داپ
- 17..... تەمبۇر
- 17..... راۋاپ
- 18..... ساتار
- 19..... ناعرا - سۇرناي
- 20..... جىت جاننا ۇيا
- 22..... تاڭ ازان جۇمۇلباس مەنىن كوزۇم

- 23..... دۇنيودى بار بىر ەلە جول
- 24..... كوز قاراشىڭ جۇپ مىزدۇۋ شامشار
- 25..... ويلونۇۋ
- 26..... شامال چەرتكەن كۆۋ
- 26..... بابام قويغون كۆپ چەكىت
- 28..... تارنىۋۇ
- 29..... ۋرون كوز جاردى
- 31..... تەكتىمەكەن
- 31..... شىرىن اي كۆندۈرۋ
- 33..... ۋنسۇز قازال
- 34..... چالا دۇنيو
- 35..... كەچكىكەن بىر
- 36..... تەماسىز
- 37..... قارمان
- 39..... بالا كوونۇ
- 40..... دابىلىڭ — جەر شارى
- 42..... جابىق بوتولكو
- 43..... ماحاباتتىن بەلگىسى
- 44..... كىچىك بالا ەمەسىمىن
- 44..... كوكتومگو سوز
- 45..... مەن قارى بالا
- 46..... بىلاق بالا
- 47..... قار جانا مەن
- 48..... جاشىل بالا
- 50..... ەنە ، قوزۇم دەبەگىن

51.....	تورولگون كۈنۈڭ
51.....	كوودوك دىقان
53.....	ايسلداغى بالا
54.....	بالا بولموق تەرسى
55.....	قانائتۇۇ قويون
56.....	بىز شىقتۇۇبۇز جوموققو
58.....	اتام بالام
60.....	ىرلۇۇ تىراگەدىيا
60.....	بىرىمدىك
60.....	تويلۇق كىيم
61.....	قارعىش
61.....	سوققۇ
62.....	جالپى حور
63.....	تىراگەدىيا
63.....	ۇيعۇر قىزى جانا مەن
64.....	تۇشۇمسۇز دىقان
64.....	اىىل
65.....	چىمچىقتىن زارى
65.....	مۇساپىرچىلىق
66.....	دارت
66.....	شقىرىق
67.....	قاتىندۇۇ بويدوق
68.....	ويروندولعون روح
70.....	تۇندوگۇ لىرىكا
74.....	كوگۇلسۇز ساياقات

75.....	تاش كوڭۇل
77.....	باقان پايچاق قىز
79.....	كوك جال سانجىراسى
81.....	تىرىلگەن ازى
82.....	ازىز سۇيۇۋ
82.....	ەنەمدىن كوزۇندى
84.....	ر — كوز
84.....	ەركەم
86.....	قالجىوۋچو سۇيۇۋ
87.....	قۇم مەزگىلى
88.....	كوڭۇش الما
88.....	قۇم مەزگىلىندەگى ر باعىتى
89.....	قاردىعاچ
90.....	الستاعى قۇش
90.....	چىيىر جولدور جوموعۇ
92.....	تابىيات ەنەم
93.....	باربى مەن ؟
94.....	قادىرمانىم جالبىراق
94.....	كوكتومىلوڭۇ جۇرۇك
96.....	ەرگۇۋ
97.....	جەر بىيق
97.....	ازىز تاش
99.....	تەرەزەڭدى اچىپ ئى
100.....	سۇيۇۋىۋ سەنى، سەن سۇيىۋ
101.....	كوزدورۇڭىڭىز قارەگى

102.....	دۇبانا
104.....	تاڭدا كورگۈن تۇش
105.....	وپااسىز
106.....	وت
107.....	كەرەك ەمەس كوز جاشىڭ
108.....	كىتەپ قىز
109.....	اشىق
109.....	ويرون بولعون ماحابات

تىكەن مەزگىلى

113.....	ۇيعۇر جونۇندى قوشوق
114.....	ۇبارا بولبو
115.....	تووبو قىلباي
116.....	ساقتا دوس
117.....	قايردىگەر كوزدورگو
118.....	ايبانداردىن شتەرى
119.....	مەن جالقوو، سەن شامداعاي
120.....	ولۇيا دوسۇم
121.....	بئر جىگىتكە
122.....	ونورۇم
123.....	قوشموق
123.....	ساندالغان ەشىك
125.....	ەنە — تۇمار، اتا — زۇلپۇقار
126.....	وتۇز جاش — قالجوو جاش
127.....	اتا جورومولۇ